Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 26ης Μαρτίου 2020*

«Προδικαστική παραπομπή – Προστασία των καταναλωτών – Συμβάσεις καταναλωτικής πίστης – Οδηγία 2008/48/ΕΚ – Άρθρο 3, στοιχείο ζ', άρθρο 10, παράγραφος 2, και άρθρο 22, παράγραφος 1 – Επίπεδο εναρμόνισης – Έννοια του "κόστους της πίστωσης εκτός των τόκων" – Οδηγία 93/13/ΕΟΚ – Άρθρο 1, παράγραφος 2 – Καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές – Ανώτατο όριο του συνολικού κόστους της πίστωσης εκτός των τόκων – Ρήτρες σύμβασης που απηχούν νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου – Δεν περιλαμβάνονται»

Στην υπόθεση C-779/18,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich (περιφερειακό δικαστήριο του Siemianowice Śląskie, Πολωνία) με απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2018, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 12 Δεκεμβρίου 2018, στο πλαίσιο της δίκης

Mikrokasa S.A.,

Revenue Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty

κατά

XO,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J.-C. Bonichot, πρόεδρο τμήματος, M. Safjan, L. Bay Larsen, C. Toader (εισηγήτρια) και N. Jääskinen, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: G. Hogan

γραμματέας: M. Aleksejev, προϊστάμενος τμήματος

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 13ης Νοεμβρίου 2019,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η Mikrokasa S.A., εκπροσωπούμενη από τον M. Kamiński, radca prawny

– η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον B. Majczyna καθώς και από τις M. Kamejsza-Kozłowska και D. Lutostańska,

* Γλώσσα διαδικασίας: η πολωνική.

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τις G. Goddin, K. Herbout-Borczak και A. Szmytkowska καθώς και από τον N. Ruiz García,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 19ης Δεκεμβρίου 2019,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993 σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ 1993, L 95, σ. 29), και της οδηγίας 2008/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2008, για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης και την κατάργηση της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ 2008, L 133, σ. 66, και διορθωτικά ΕΕ 2009, L 207, σ. 14, ΕΕ 2010, L 199, σ. 40, και ΕΕ 2011, L 234, σ. 46).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο δύο συνεκδικαζόμενων από το αιτούν δικαστήριο ενδίκων διαφορών, η πρώτη μεταξύ της Mikrokasa S.A. και της ΧΟ και η δεύτερη μεταξύ της Revenue Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty (στο εξής: Revenue) και της ΧΟ, με αντικείμενο την καταβολή των ποσών που οφείλονταν στο πλαίσιο δύο συμβάσεων καταναλωτικής πίστης.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 93/13

3 Η δέκατη τρίτη και η εικοστή τέταρτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 93/13 έχουν ως εξής:

«ότι οι νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις των κρατών μελών που καθορίζουν, άμεσα ή έμμεσα, τους όρους των συμβάσεων με τους καταναλωτές θεωρείται ότι δεν περιέχουν καταχρηστικές ρήτρες· ότι, κατά συνέπεια, δεν χρειάζεται να υπάγονται στις διατάξεις της παρούσας οδηγίας οι ρήτρες που απηχούν νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου καθώς και αρχές ή διατάξεις διεθνών συμβάσεων, στις οποίες έχουν προσχωρήσει τα κράτη μέλη ή η Κοινότητα· ότι, γι' αυτό τον λόγο, η έκφραση "νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου" που αναφέρονται στο άρθρο 1 παράγραφος 2 καλύπτει τους κανόνες οι οποίοι εφαρμόζονται κατά νόμο μεταξύ των συμβαλλομένων, εάν δεν έχει συμφωνηθεί άλλως·

[…]

ότι οι δικαστικές αρχές και τα διοικητικά όργανα πρέπει να διαθέτουν τα κατάλληλα και αποτελεσματικά μέσα ώστε να θέτουν τέρμα στην εφαρμογή των καταχρηστικών ρητρών στις συμβάσεις που συνάπτονται με τους καταναλωτές».

4 Το άρθρο 1 της οδηγίας αυτής προβλέπει τα εξής:

«1. Η παρούσα οδηγία έχει αντικείμενο την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών, οι οποίες αφορούν τις καταχρηστικές ρήτρες στις συμβάσεις που συνάπτονται μεταξύ ενός επαγγελματία και ενός καταναλωτή.

2. Οι ρήτρες της σύμβασης που απηχούν νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου καθώς και διατάξεις ή αρχές διεθνών συμβάσεων στις οποίες έχουν προσχωρήσει τα κράτη μέλη ή η Κοινότητα, ιδίως στον τομέα των μεταφορών, δεν υπόκεινται στις διατάξεις της παρούσας οδηγίας.»

5 Το άρθρο 3 της εν λόγω οδηγίας 93/13 ορίζει τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες μπορεί να θεωρηθεί ως καταχρηστική μια ρήτρα που περιέχεται σε σύμβαση η οποία συνάπτεται μεταξύ ενός επαγγελματία και ενός καταναλωτή.

6 Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας ορίζει τα ακόλουθα:

«Τα κράτη μέλη θεσπίζουν διατάξεις σύμφωνα με τις οποίες οι καταχρηστικές ρήτρες σύμβασης μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή, τηρουμένων των σχετικών όρων της εθνικής νομοθεσίας, δεν δεσμεύουν τους καταναλωτές, ενώ η σύμβαση εξακολουθεί να δεσμεύει τους συμβαλλόμενους, εάν μπορεί να υπάρξει και χωρίς τις καταχρηστικές ρήτρες.»

7 Το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 έχει ως εξής:

«Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, προς το συμφέρον των καταναλωτών, καθώς και των ανταγωνιζόμενων επαγγελματιών, να υπάρχουν τα κατάλληλα και αποτελεσματικά μέσα, προκειμένου να πάψει η χρησιμοποίηση των καταχρηστικών ρητρών στις συμβάσεις που συνάπτονται από έναν επαγγελματία με καταναλωτές.»

Η οδηγία 2008/48

8 Οι αιτιολογικές σκέψεις 7, 9, 19, 20 και 44 της οδηγίας 2008/48 έχουν ως εξής:

«(7) Για να διευκολυνθεί η δημιουργία εσωτερικής αγοράς στον τομέα της καταναλωτικής πίστης καθώς και η εύρυθμη λειτουργία της, απαιτείται να προβλεφθεί η θέσπιση εναρμονισμένου πλαισίου σε ορισμένους βασικούς τομείς. Λαμβανομένων υπόψη της συνεχώς αναπτυσσόμενης αγοράς καταναλωτικής πίστης και της αυξανόμενης κινητικότητας των ευρωπαίων πολιτών, η θέσπιση διορατικής κοινοτικής νομοθεσίας που θα είναι σε θέση να προσαρμοσθεί στις μελλοντικές μορφές πίστωσης και που θα παρέχει στα κράτη μέλη τον κατάλληλο βαθμό ευελιξίας στην εφαρμογή της αναμένεται να συμβάλει στη διαμόρφωση σύγχρονου συνόλου κανόνων δικαίου για την καταναλωτική πίστη.

[…]

(9) Για να εξασφαλισθεί υψηλό και ισοδύναμο επίπεδο προστασίας των συμφερόντων όλων των καταναλωτών της Κοινότητας και για να δημιουργηθεί γνήσια εσωτερική αγορά, χρειάζεται πλήρης εναρμόνιση. […]

[…]

(19) Για να μπορεί ο καταναλωτής να λαμβάνει την απόφασή του με πλήρη [γνώση] των πραγμάτων, θα πρέπει να του παρέχεται, πριν από τη σύναψη της σύμβασης πίστωσης, επαρκές ενημερωτικό υλικό, το οποίο ο καταναλωτής να έχει τη δυνατότητα να παίρνει μαζί του και να το μελετά, για τους όρους και το κόστος της πίστωσης και για τις υποχρεώσεις που αναλαμβάνει. Για να εξασφαλισθεί η πληρέστερη δυνατή διαφάνεια και συγκρισιμότητα των προσφορών, αυτή η πληροφόρηση θα πρέπει να περιλαμβάνει ειδικότερα το συνολικό ετήσιο πραγματικό επιτόκιο που ισχύει για τη χορήγηση της πίστωσης το οποίο πρέπει να καθορίζεται σε όλη την Κοινότητα με τον ίδιο τρόπο. […]

(20) Το συνολικό κόστος της καταναλωτικής πίστωσης θα πρέπει να περιλαμβάνει όλες τις δαπάνες, συμπεριλαμβανομένων των τόκων, των προμηθειών, των φόρων, των αμοιβών σε μεσίτες πιστώσεων και οποιωνδήποτε άλλων τελών που πρέπει να καταβάλει ο καταναλωτής σε σχέση με τη σύμβαση πίστωσης, εκτός από τα συμβολαιογραφικά έξοδα. Η πραγματική γνώση του κόστους από τον πιστωτικό φορέα θα πρέπει να αξιολογείται αντικειμενικά, λαμβανομένων υπόψη των απαιτήσεων της επαγγελματικής επιμέλειας.

[…]

(44) Για να εξασφαλισθούν η διαφάνεια και η σταθερότητα της αγοράς και έως ότου υπάρξει περαιτέρω εναρμόνιση, τα κράτη μέλη θα πρέπει να εξασφαλίσουν τη θέσπιση κατάλληλων μέτρων για τη ρύθμιση ή την εποπτεία των πιστωτικών φορέων.»

9 Κατά το άρθρο 1 της οδηγίας 2008/48, σκοπός της είναι η εναρμόνιση ορισμένων πτυχών των κανόνων των κρατών μελών που διέπουν τις συμβάσεις πίστωσης με τους καταναλωτές.

10 Το άρθρο 3 της οδηγίας αυτής έχει ως εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

α) “καταναλωτής”: κάθε φυσικό πρόσωπο το οποίο, με τις δικαιοπραξίες που καλύπτει η παρούσα οδηγία, επιδιώκει σκοπούς που είναι άσχετοι με την εμπορική, επιχειρηματική ή επαγγελματική δραστηριότητά του.

[…]

ζ) “συνολικό κόστος της πίστωσης για τον καταναλωτή”: το σύνολο των επιβαρύνσεων, συμπεριλαμβανομένων των τόκων, των προμηθειών, των φόρων και των κάθε άλλου είδους αμοιβών, που καλείται να πληρώσει ο καταναλωτής για τη σύμβαση πίστωσης και τα οποία γνωρίζει ο πιστωτικός φορέας, πλην των συμβολαιογραφικών δαπανών· τα έξοδα που αφορούν συμπληρωματικές υπηρεσίες σχετικές με τη σύμβαση πίστωσης, ιδίως τα ασφάλιστρα, περιλαμβάνονται επίσης εάν, επιπλέον, η σύναψη της σύμβασης υπηρεσίας είναι υποχρεωτική για την έγκριση της πίστωσης ή για τη χορήγησή της υπό τους όρους και τις προϋποθέσεις που διαφημίζονται·

η) “συνολικό ποσό πληρωτέο από τον καταναλωτή”: το ποσό του συνολικού ύψους της πίστωσης και το συνολικό κόστος της πίστωσης για τον καταναλωτή·

[…]»

11 Το άρθρο 5 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Παροχή πληροφοριών πριν από τη σύναψη της σύμβασης», ορίζει τα εξής:

«1. Εγκαίρως και προτού δεσμευθεί ο καταναλωτής από οποιαδήποτε σύμβαση πίστωσης ή σχετική προσφορά, ο πιστωτικός φορέας και, κατά περίπτωση, ο μεσίτης πιστώσεων παρέχουν στον καταναλωτή, βάσει των πιστωτικών όρων και προϋποθέσεων που προσφέρει ο πιστωτικός φορέας και, ενδεχομένως, των προτιμήσεων που έχει εκφράσει και των πληροφοριών που έχει παράσχει ο καταναλωτής, τις πληροφορίες που είναι απαραίτητες για τη σύγκριση διάφορων προσφορών προκειμένου να ληφθεί τεκμηριωμένη απόφαση σχετικά με τη σύναψη σύμβασης πίστωσης. Οι πληροφορίες αυτές παρέχονται, εγγράφως ή επί άλλου σταθερού μέσου, μέσω των “τυποποιημένων ευρωπαϊκών πληροφοριών καταναλωτικής πίστης” που περιλαμβάνονται στο παράρτημα ΙΙ. Ο πιστωτικός φορέας θεωρείται ότι έχει εκπληρώσει τις υποχρεώσεις παροχής πληροφοριών της παρούσας παραγράφου και του άρθρου 3 παράγραφοι 1 και 2 της οδηγίας 2002/65/ΕΚ, εφόσον έχει παράσχει τις “τυποποιημένες ευρωπαϊκές πληροφορίες καταναλωτικής πίστης”.

Οι πληροφορίες αυτές προσδιορίζουν:

[…]

γ) το συνολικό ποσό της πίστωσης και τους όρους που διέπουν τις αναλήψεις·

[…]

ζ) το συνολικό ετήσιο πραγματικό επιτόκιο και το συνολικό ποσό που πρέπει να πληρώσει ο καταναλωτής, με αντιπροσωπευτικό παράδειγμα που θα πρέπει να αναφέρει όλα τα τεκμήρια που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του εν λόγω επιτοκίου· εφόσον ο καταναλωτής έχει πληροφορήσει τον πιστωτικό φορέα για ένα ή περισσότερα συστατικά στοιχεία της πίστωσης που προτιμά, όπως η διάρκεια της σύμβασης πίστωσης και το συνολικό ποσό της πίστωσης, ο πιστωτικός φορέας πρέπει να λαμβάνει υπόψη τα στοιχεία αυτά· εάν η σύμβαση πίστωσης προβλέπει διαφορετικούς τρόπους ανάληψης με διαφορετικές επιβαρύνσεις ή χρεωστικά επιτόκια και ο πιστωτικός φορέας προβάλλει το τεκμήριο του παραρτήματος Ι μέρος ΙΙ στοιχείο β), δηλώνει ότι άλλοι μηχανισμοί ανάληψης για τον εν λόγω τύπο σύμβασης πίστωσης μπορεί να έχουν ως αποτέλεσμα υψηλότερα ετήσια πραγματικά επιτόκια·

[…]».

12 Το άρθρο 10 της ίδιας οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Πληροφορίες που πρέπει να περιλαμβάνονται στη σύμβαση πίστωσης», προβλέπει τα εξής:

«1. Οι συμβάσεις πίστωσης καταρτίζονται εγγράφως ή επί άλλου σταθερού μέσου. Όλα τα συμβαλλόμενα μέρη λαμβάνουν από ένα αντίτυπο της σύμβασης πίστωσης. Το παρόν άρθρο ισχύει υπό την επιφύλαξη τυχόν εθνικών κανόνων όσον αφορά το κύρος της σύναψης συμβάσεων πίστωσης, οι οποίοι είναι σύμφωνοι προς το κοινοτικό δίκαιο.

2. Η σύμβαση πίστωσης πρέπει να προσδιορίζει, με τρόπο σαφή και ευσύνοπτο:

[…]

δ) το συνολικό ποσό της πίστωσης και τους όρους που διέπουν τις αναλήψεις·

[…]

ζ) το συνολικό ετήσιο πραγματικό επιτόκιο και το συνολικό ποσό που πρέπει να πληρώσει ο καταναλωτής, υπολογιζόμενο κατά τη στιγμή της σύναψης της σύμβασης πίστωσης· πρέπει να αναφέρονται όλα τα τεκμήρια που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του επιτοκίου αυτού·

[…]

κα) εφόσον ισχύουν, άλλους συμβατικούς όρους και προϋποθέσεις·

[…]».

13 Το άρθρο 22 της οδηγίας, 2008/48, το οποίο φέρει τον τίτλο «Εναρμόνιση και αναγκαστικός χαρακτήρας της παρούσας οδηγίας», ορίζει τα εξής:

«1. Καθόσον η παρούσα οδηγία περιέχει εναρμονισμένες διατάξεις, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να διατηρούν ή να εισάγουν στο εθνικό τους δίκαιο διατάξεις που παρεκκλίνουν από αυτές που καθορίζονται στην παρούσα οδηγία.

[…]

3. Τα κράτη μέλη μεριμνούν επίσης ώστε οι διατάξεις που θεσπίζουν κατ' εφαρμογή της παρούσας οδηγίας να μην καταστρατηγούνται μέσω του τρόπου διατύπωσης των συμβάσεων, ιδίως με την ενσωμάτωση αναλήψεων ή συμβάσεων πίστωσης, που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας οδηγίας, σε συμβάσεις πίστωσης ο χαρακτήρας ή ο σκοπός των οποίων θα επέτρεπε την αποφυγή της εφαρμογής της.

[…]»

Το πολωνικό δίκαιο

Ο αστικός κώδικας

14 Κατά το άρθρο 359 του kodeks cywilny (αστικού κώδικα):

«1. Αξίωση τόκων επί χρηματικού ποσού υφίσταται μόνον εάν προκύπτει από δικαιοπραξία, διάταξη νόμου, δικαστική απόφαση ή απόφαση άλλου αρμοδίου οργάνου.

2. Εάν το ύψος του τόκου δεν καθορίζεται με άλλον τρόπο, οφείλεται ο νόμιμος τόκος που αντιστοιχεί στο άθροισμα του επιτοκίου αναφοράς της Κεντρικής Τράπεζας της Πολωνίας συν 3,5 ποσοστιαίες μονάδες.

2^1. Το ύψος του τόκου που προβλέπεται σε δικαιοπραξία δεν δύναται να υπερβαίνει σε ετήσια βάση το διπλάσιο του νόμιμου τόκου (μέγιστος τόκος).

2^2. Σε περίπτωση που ο προβλεπόμενος σε δικαιοπραξία τόκος υπερβαίνει τον μέγιστο τόκο, οφείλεται ο μέγιστος τόκος.

2^3. Η εφαρμογή των διατάξεων περί μέγιστου τόκου δεν δύναται να αποκλειστεί ή να περιοριστεί συμβατικώς, ακόμη και σε περίπτωση επιλογής αλλοδαπού δικαίου. Στην περίπτωση αυτή, εφαρμόζονται οι διατάξεις του νόμου.

4. Ο Υπουργός Δικαιοσύνης ανακοινώνει, με δημοσίευση στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας της Πολωνίας "Monitor Polski", το ποσό των νόμιμων τόκων.»

15 Το άρθρο 385^1 του εν λόγω κώδικα ορίζει τα εξής:

«1. Οι ρήτρες συμβάσεως συναφθείσας με καταναλωτή, οι οποίες δεν αποτέλεσαν αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης, δεν δεσμεύουν τον καταναλωτή εάν διαμορφώνουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του κατά τρόπο που αντιβαίνει στα χρηστά ήθη και πλήττει σοβαρά τα συμφέροντά του (μη επιτρεπτές συμβατικές ρήτρες). Αυτό δεν ισχύει για ρήτρες που καθορίζουν τις κύριες παροχές των συμβαλλομένων μερών, ιδίως την τιμή ή την αμοιβή, εφόσον είναι διατυπωμένες με σαφήνεια.

2. Εάν μια συμβατική ρήτρα δεν είναι δεσμευτική για τον καταναλωτή σύμφωνα με την παράγραφο 1, η σύμβαση παραμένει κατά τα λοιπά δεσμευτική για τα συμβαλλόμενα μέρη.

3. Οι ρήτρες συμβάσεως συναφθείσας με καταναλωτή, οι οποίες δεν αποτέλεσαν αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης, είναι συμβατικές ρήτρες επί των οποίων ο καταναλωτής δεν μπόρεσε να ασκήσει συγκεκριμένη επιρροή. Ειδικότερα, πρόκειται για συμβατικές ρήτρες οι οποίες αποτελούν γενικούς όρους συναλλαγών που προτάθηκαν στον καταναλωτή από τον αντισυμβαλλόμενό του.

[…]»

Ο νόμος περί καταναλωτικής πίστης

16 Ο ustawa o kredycie konsumenckim (νόμος περί καταναλωτικής πίστης), της 12ης Μαΐου 2011 (Dz. U. αριθ. 126, θέση 715), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών των διαφορών της κύριας δίκης (στο εξής: νόμος περί καταναλωτικής πίστης), μεταφέρει στην πολωνική έννομη τάξη την οδηγία 2008/48.

17 Το άρθρο 5, παράγραφος 1, σημεία 6 έως 8, του νόμου αυτού ορίζει τις ακόλουθες έννοιες ως εξής:

«συνολικό κόστος της πίστωσης – το σύνολο των επιβαρύνσεων που ο καταναλωτής καλείται να καταβάλει βάσει της σύμβασης πίστωσης, ιδίως: a) τόκοι, έξοδα, προμήθειες, φόροι και περιθώρια, τα οποία γνωρίζει ο πιστωτικός φορέας· καθώς και b) έξοδα που αφορούν παρεπόμενες παροχές, ιδίως ασφαλίσεις, αν είναι υποχρεωτικές για τη χορήγηση της πίστωσης ή για τη χορήγησή της υπό τους προβλεπόμενους όρους και προϋποθέσεις, πλην των συμβολαιογραφικών εξόδων, τα οποία βαρύνουν τον καταναλωτή·

κόστος της πίστωσης εκτός των τόκων – το σύνολο των επιβαρύνσεων που βαρύνουν τον καταναλωτή αναφορικά με την πιστωτική σύμβαση, πλην των τόκων·

συνολικό ποσό της πίστωσης – το μέγιστο ύψος όλων των ποσών, μη περιλαμβανομένου του κόστους της πίστωσης, που τίθενται στη διάθεση του καταναλωτή από τον πιστωτικό φορέα δυνάμει της πιστωτικής σύμβασης ή, στην περίπτωση σύμβασης μη προβλέπουσας αυτό το μέγιστο ποσό, το συνολικό ποσό, μη περιλαμβανομένου του κόστους της πίστωσης, που τέθηκε στη διάθεση του καταναλωτή από τον πιστωτικό φορέα δυνάμει της σύμβασης πίστωσης·

συνολικό ποσό πληρωτέο από τον καταναλωτή – το άθροισμα του συνολικού κόστους της πίστωσης και του συνολικού ποσού της πίστωσης.»

18 Το άρθρο 13 του εν λόγω νόμου ορίζει τα εξής:

«1. Ο πιστωτικός φορέας ή μεσίτης πιστώσεων υποχρεούται, πριν από τη σύναψη σύμβασης καταναλωτικής πίστης, να γνωστοποιήσει στον καταναλωτή επί σταθερού μέσου και εγκαίρως ώστε ο καταναλωτής να έχει τη δυνατότητα να εξοικειωθεί με τις πληροφορίες:

[…]

5) το συνολικό ποσό της πίστωσης·

6) τις προθεσμίες και τους τρόπους ανάληψης της πίστωσης·

7) το πληρωτέο από τον καταναλωτή συνολικό ποσό·

[…]

10) κατά περίπτωση, τις πληροφορίες σχετικά με άλλα κόστη που συνδέονται με τη σύμβαση καταναλωτικής πίστης τα οποία ο καταναλωτής πρέπει να πληρώσει, ειδικότερα τόκους, προμήθειες, περιθώρια, έξοδα, συμπεριλαμβανομένων των εξόδων για την τήρηση λογαριασμού ή λογαριασμών στους οποίους εγγράφονται τόσο οι καταβολές όσο και οι αναλήψεις, μεταξύ των οποίων και εκείνα που αφορούν τη χρήση μέσων πληρωμής τόσο για τις καταβολές όσο και για

τις αναλήψεις, καθώς επίσης το κόστος παρεπόμενων παροχών, ιδίως ασφαλίσεων, εφόσον ο πιστωτικός φορέας τα γνωρίζει, καθώς και τους όρους υπό τους οποίους μπορούν να προσαρμόζονται τα κόστη αυτά·

11) κατά περίπτωση, τις πληροφορίες όσον αφορά την απαιτούμενη πληρωμή των συμβολαιογραφικών εξόδων·

[…]».

19 Το άρθρο 30 του ίδιου νόμου προβλέπει τα εξής:

«1. Με την επιφύλαξη των άρθρων 31 έως 33, η σύμβαση καταναλωτικής πίστης διευκρινίζει:

[…]

2) το είδος πίστωσης·

[…]

4) το συνολικό ποσό της πίστωσης·

5) τις προθεσμίες και τους τρόπους ανάληψης της πίστωσης·

6) το επιτόκιο της πίστωσης […]·

7) το συνολικό ετήσιο πραγματικό επιτόκιο και το συνολικό ποσό που οφείλεται από τον καταναλωτή, υπολογιζόμενο κατά τον χρόνο σύναψης της σύμβασης καταναλωτικής πίστης· μνημονεύονται όλα τα τεκμήρια που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του επιτοκίου αυτού·

8) τους όρους και τις ημερομηνίες εξόφλησης της πίστωσης […]·

9) κατάσταση των περιόδων και των όρων καταβολής των τόκων και όλων των άλλων εξόδων της πίστωσης σε περίπτωση που ο πιστωτικός φορέας ή ο μεσίτης πιστώσεων έχει παρατείνει την προθεσμία εξόφλησης της πίστωσης·

10) πληροφορίες για άλλα κόστη που ο καταναλωτής καλείται να πληρώσει σχετικά με τη σύμβαση καταναλωτικής πίστης, ειδικότερα προμήθειες, περιθώρια, έξοδα, συμπεριλαμβανομένων των εξόδων για την τήρηση λογαριασμού ή λογαριασμών στους οποίους εγγράφονται τόσο οι καταβολές όσο και οι αναλήψεις, μεταξύ των οποίων και εκείνα που αφορούν τη χρήση μέσων πληρωμής τόσο για τις καταβολές όσο και για τις αναλήψεις, προμήθειες, περιθώρια και το κόστος παρεπόμενων παροχών, ιδίως ασφαλίσεων, εφόσον ο πιστωτικός φορέας τα γνωρίζει, καθώς και τους όρους υπό τους οποίους μπορούν να προσαρμόζονται τα κόστη αυτά·

[…]».

20 Κατά το άρθρο 36a του ίδιου νόμου:

«1. Το μέγιστο ποσό του κόστους της πίστωσης εκτός των τόκων υπολογίζεται με βάση τον ακόλουθο τύπο:

$MPKK \leq (K \times 25\,\%) + (K \times N/R \times 30\,\%)$

όπου:

ΜΡΚΚ – το μέγιστο ποσό του κόστους της πίστωσης εκτός των τόκων·

Κ – το συνολικό ποσό της πίστωσης·

n – η περίοδος εξόφλησης σε ημέρες·

R – ο αριθμός ημερών ανά έτος.

2. Καθ' όλη τη διάρκεια της πίστωσης, το κόστος της πίστωσης εκτός των τόκων δεν μπορεί να υπερβεί το συνολικό ποσό της πίστωσης.

3. Το απορρέον από τη σύμβαση καταναλωτικής πίστης κόστος της πίστωσης εκτός των τόκων δεν οφείλεται κατά το μέρος που υπερβαίνει το υπολογιζόμενο σύμφωνα με την παράγραφο 1 μέγιστο ποσό του κόστους της πίστωσης εκτός των τόκων ή το συνολικό ποσό της πίστωσης.»

21 Το άρθρο 47 του νόμου περί καταναλωτικής πίστης ορίζει τα εξής:

«Τα προβλεπόμενα από τον νόμο δικαιώματα των καταναλωτών δεν μπορούν να αποκλειστούν ή να περιοριστούν δυνάμει συμβατικών όρων. Στην περίπτωση αυτή εφαρμόζονται οι διατάξεις του νόμου.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

22 Οι δύο υποθέσεις, στο πλαίσιο των οποίων υποβλήθηκε η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, εκκρεμούν ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, το οποίο αποφάσισε να τις συνεκδικάσει με απόφαση της 8ης Νοεμβρίου 2018, κατόπιν αγωγών που άσκησαν τα πιστωτικά ιδρύματα Mikrokasa και Revenue κατά της ΧΟ.

23 Στην πρώτη υπόθεση, η ΧΟ συνήψε στις 21 Δεκεμβρίου 2016, υπό την ιδιότητα του καταναλωτή κατά την έννοια της οδηγίας 2008/48, με την Mikrokasa δανειακή σύμβαση ύψους 4 000 πολωνικών ζλότι (στο εξής: PLN, περίπου 940 ευρώ), ποσό το οποίο έπρεπε να αποπληρωθεί σε 30 μηνιαίες δόσεις έως τις 28 Ιουνίου 2019. Δυνάμει της συμβάσεως αυτής, ο καταναλωτής αναλάμβανε επίσης την υποχρέωση να καταβάλει 600 PLN (περίπου 139 ευρώ) ως τέλος για τη διαθεσιμότητα της πίστωσης και 3400 PLN (περίπου 790 ευρώ) για έξοδα διαχείρισης. Τιμολογήθηκαν επίσης συμβατικοί τόκοι με ετήσιο επιτόκιο 7 %, οι οποίοι ανέρχονταν σε 371,87 PLN (περίπου 86 ευρώ).

24 Λόγω μη πλήρους εξοφλήσεως του δανείου, η Mikrokasa άσκησε αγωγή ενώπιον του Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich I Wydział Cywilny (περιφερειακού δικαστηρίου του Siemianowice Śląskie, πρώτο τμήμα αστικών υποθέσεων, Πολωνία) κατά της ΧΟ, ζητώντας να υποχρεωθεί η εναγόμενη να της καταβάλει το ποσό των 8 184,53 PLN (περίπου 1 927 ευρώ).

25 Όσον αφορά τη δεύτερη υπόθεση, στις 21 Νοεμβρίου 2016 ο ίδιος καταναλωτής συνήψε διαδικτυακά με την IPF Polska sp. z. o. o. δανειακή σύμβαση ύψους 3 000 PLN (περίπου 703,18 ευρώ), ποσό το οποίο έπρεπε να αποπληρωθεί έως τις 28 Μαΐου 2018. Σύμφωνα με τους όρους της συμβάσεως αυτής, ο καταναλωτής όφειλε να καταβάλει προμήθεια ύψους 2 084 PLN (περίπου 488,46 ευρώ). Οι συμβατικοί τόκοι τιμολογήθηκαν με ετήσιο επιτόκιο 10 % και ανέρχονταν στο συνολικό ποσό των 248,41 PLN (περίπου 57 ευρώ).

26 Η απαίτηση που απέρρεε από τη σύμβαση αυτή εκχωρήθηκε από την IPF Polska στη Revenue με σύμβαση εκχωρήσεως της 16ης Αυγούστου 2017. Η Revenue άσκησε αγωγή κατά της ΧΟ στις 27 Οκτωβρίου 2017, ζητώντας να της καταβληθεί το ποσό των 5 196,68 PLN (περίπου 1 218,09 ευρώ) λόγω μη εξοφλήσεως. Το Sąd Rejonowy Lublin Zachód w Lublinie (περιφερειακό δικαστήριο του

Δυτικού Λούμπλιν, Πολωνία) εξέδωσε διαταγή πληρωμής. Ο καταναλωτής άσκησε ανακοπή κατά της εν λόγω διαταγής πληρωμής ενώπιον του Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich (περιφερειακού δικαστηρίου του Siemianowice Śląskie, Πολωνία).

27 Το δικαστήριο αυτό επισημαίνει ότι το κόστος της πίστωσης εκτός των τόκων στις δύο επίμαχες στην κύρια δίκη συμβάσεις υπολογίστηκε βάσει του τύπου που προβλέπει η εθνική νομοθεσία στο άρθρο 36a του νόμου περί καταναλωτικής πίστης και δεν υπερβαίνει το μέγιστο επιτρεπόμενο ποσό.

28 Εντούτοις, το εν λόγω δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες ως προς το ζήτημα εάν συνάδει με την οδηγία 2008/48, και ιδίως λαμβανομένης υπόψη της πλήρους εναρμονίσεως που η οδηγία αυτή επιδιώκει, η εθνική νομοθεσία που εισάγει την μη προβλεπόμενη από την εν λόγω οδηγία έννοια του «κόστους της πίστωσης εκτός των τόκων». Ειδικότερα πρέπει, κατά την άποψή του, να διευκρινιστεί το ζήτημα εάν η θέσπιση της έννοιας αυτής θίγει ενδεχομένως τους σκοπούς που επιδιώκει η οδηγία 2008/48.

29 Περαιτέρω, στην περίπτωση του συνολικού κόστους εκτός των τόκων που υπολογίζεται με τον τρόπο που ορίζει ο νομοθέτης στο άρθρο 36a του νόμου περί καταναλωτικής πίστης, το κόστος αυτός προσδιορίζεται βάσει ορισμένου τύπου ανεξαρτήτως των υπηρεσιών που έχει όντως παράσχει και των πόρων που έχει διαθέσει ο επαγγελματίας. Συνεπώς, ο καταναλωτής δεν έχει τη δυνατότητα να λάβει γνώση του πραγματικού κόστους της πίστωσης και να ενημερωθεί δεόντως για τη νομική κατάστασή του κατά την ημερομηνία σύναψης της σύμβασης.

30 Το αιτούν δικαστήριο αμφιβάλλει, επίσης, εάν η οδηγία 93/13 μπορεί να εφαρμοστεί στην περίπτωση ρητρών οι οποίες συνάδουν με τις εθνικές διατάξεις που αφορούν το μέγιστο επιτρεπόμενο κόστος.

31 Το δικαστήριο αυτό υπογραμμίζει ότι, με τη θέσπιση του άρθρου 36a του νόμου περί καταναλωτικής πίστης, ο Πολωνός νομοθέτης επιδίωξε να διασφαλίσει τον περιορισμό των εξόδων που τιμολογούνται στους καταναλωτές, ορίζοντας ότι το συνολικό κόστος της πίστωσης εκτός των τόκων δεν μπορεί να υπερβεί το 55 % του συνολικού ποσού της πίστωσης σε ετήσια βάση, το 85 % για δύο έτη και το 100 % ανεξαρτήτως της διάρκειας της πίστωσης.

32 Εντούτοις, κατά το εν λόγω δικαστήριο, στην πράξη, οι επαγγελματίες επιλέγουν συχνά το μέγιστο επιτρεπόμενο ποσό βάσει του προβλεπόμενου από τον νόμο τύπου, χωρίς να λαμβάνουν κατ' ανάγκη υπόψη τις δαπάνες στις οποίες όντως υποβλήθηκαν.

33 Κατά συνέπεια, γεννάται εύλογα η ανησυχία ότι ο επαγγελματίας έχει ένα υπερβολικό και αδικαιολόγητο πλεονέκτημα σε βάρος του καταναλωτή, με αποτέλεσμα να υπάρχει σημαντική ανισορροπία σε βάρος του δεύτερου, η οποία απορρέει από τη σύγκριση μεταξύ του συνολικού ποσού της πίστωσης και του συνολικού κόστους της πίστωσης.

34 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει, επίσης, ότι παρατηρούνται διαφοροποιήσεις στην τρέχουσα πρακτική των πολωνικών δικαστηρίων, δεδομένου ότι ορισμένα εξ αυτών εξαιρούν τις δαπάνες που καθορίζονται βάσει του άρθρου 36a του νόμου περί καταναλωτικής πίστης από τον έλεγχο τυχόν καταχρηστικότητας, ενώ άλλα δικαστήρια εξετάζουν τις δαπάνες αυτές βάσει κριτηρίων που έχει θεσπίσει η εθνική νομοθεσία για τη μεταφορά του άρθρου 3 της οδηγίας 93/13 στην εσωτερική έννομη τάξη.

35 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich (περιφερειακό δικαστήριο του Siemianowice Śląskie) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχουν οι διατάξεις της οδηγίας 2008/48, ιδίως δε τα άρθρα της 3, στοιχείο ζ', 10, παράγραφος 1, και 22, παράγραφος 1, την έννοια ότι δεν επιτρέπουν να διαχωρίζεται το "κόστος της πίστωσης εκτός των τόκων", το οποίο καθορίζεται κατ' αποκοπήν με βάση τη νόμιμη μέθοδο υπολογισμού που προβλέπεται στο άρθρο 36a του νόμου περί καταναλωτικής πίστης, από το "συνολικό κόστος

της πίστωσης για τον καταναλωτή", όπως αυτό ορίζεται στην εν λόγω οδηγία, κατά τρόπο που να παρέχει στον επαγγελματία τη δυνατότητα να αποκρύπτει από τον καταναλωτή το πραγματικό κόστος της πιστώσεως εκτός τόκων που τον βαρύνει;

2) Έχουν οι διατάξεις της οδηγίας 93/13, ιδίως δε τα άρθρα της 1, παράγραφος 2, 6, παράγραφος 1, και 7, παράγραφος 1, την έννοια ότι δεν επιτρέπουν τον έλεγχο των ρητρών των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές με βάση τα κριτήρια του άρθρου 3 της εν λόγω οδηγίας όσον αφορά το λεγόμενο "κόστος της πίστωσης εκτός των τόκων", το οποίο καθορίζεται βάσει των κριτηρίων του άρθρου 36a του νόμου περί καταναλωτικής πίστης;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

36 Με το πρώτο του ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί εάν το άρθρο 3, στοιχείο ζ', το άρθρο 10, παράγραφος 1, και το άρθρο 22, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48 έχουν την έννοια ότι αποκλείουν εθνική διάταξη η οποία προβλέπει ορισμένη μέθοδο υπολογισμού του μέγιστου κόστους της πίστωσης εκτός των τόκων, το οποίο μπορεί να επιβληθεί στον καταναλωτή στο πλαίσιο των καταναλωτικών πιστώσεων.

37 Καταρχάς υπενθυμίζεται ότι, κατά το άρθρο 1 της οδηγίας 2008/48, σκοπός της είναι η εναρμόνιση ορισμένων πτυχών των κανόνων των κρατών μελών που διέπουν τις συμβάσεις πίστωσης με τους καταναλωτές.

38 Στη συνέχεια, από το άρθρο 22, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής προκύπτει ότι, καθόσον η οδηγία αυτή περιέχει εναρμονισμένες διατάξεις, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να διατηρούν ή να εισάγουν στο εθνικό τους δίκαιο διατάξεις οι οποίες παρεκκλίνουν από τις προβλεπόμενες στην εν λόγω οδηγία.

39 Τέλος, όπως προκύπτει από η νομολογία του Δικαστηρίου, για τη διασφάλιση ευρείας προστασίας των καταναλωτών, ο νομοθέτης της Ένωσης ορίζει ευρέως στο άρθρο 3, στοιχείο ζ', της οδηγίας αυτής την έννοια του «συνολικού κόστους της πίστωσης για τον καταναλωτή» ως το σύνολο των επιβαρύνσεων, συμπεριλαμβανομένων των τόκων, των φόρων και κάθε άλλου είδους αμοιβών, τις οποίες πρέπει να καταβάλει ο καταναλωτής για τη σύμβαση πίστωσης και τις οποίες γνωρίζει ο πιστωτικός φορέας, εκτός των συμβολαιογραφικών εξόδων (πρβλ. αποφάσεις της 26ης Φεβρουαρίου 2015, Matei, C-143/13, EU:C:2015:127, σκέψη 48, της 8ης Δεκεμβρίου 2016, Verein für Konsumenteninformation, C-127/15, EU:C:2016:934, σκέψη 35, και της 11ης Σεπτεμβρίου 2019, Lexitor, C-383/18, EU:C:2019:702, σκέψη 23).

40 Η οδηγία 2008/48 δεν προβλέπει ούτε την έννοια του «κόστους της πίστωσης εκτός των τόκων» ούτε διατάξεις που να αφορούν το ζήτημα του περιορισμού του κόστους της πίστωσης ή την κατανομή του κόστους αυτού μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή. Από τα στοιχεία της ενώπιον του Δικαστηρίου δικογραφίας προκύπτει ότι το εν λόγω «κόστος της πίστωσης εκτός των τόκων» συνιστά υποκατηγορία του «συνολικού κόστους της πίστωσης», κατά την έννοια του άρθρου 3, στοιχείο ζ', της οδηγίας 2008/48, το οποίο περιλαμβάνει το σύνολο των επιβαρύνσεων, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται ιδίως οι τόκοι.

41 Το άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', της εν λόγω οδηγίας, το οποίο απαριθμεί τις προσυμβατικές πληροφορίες που πρέπει να παρέχονται στον καταναλωτή πριν από τη σύναψη της σύμβασης, και το άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο ζ', της ίδιας οδηγίας, το οποίο αφορά τις πληροφορίες που πρέπει να περιλαμβάνονται στη σύμβαση με τρόπο σαφή και ευσύνοπτο, προβλέπουν την υποχρέωση ενημέρωσης του καταναλωτή για το «συνολικό ποσό που πρέπει να πληρώσει ο καταναλωτής», το οποίο ορίζεται στο άρθρο 3, στοιχείο η', της οδηγίας 2008/48 ως «το ποσό του συνολικού ύψους της

πίστωσης και το συνολικό κόστος της πίστωσης για τον καταναλωτή». Οι διατάξεις αυτές δεν προβλέπουν καμία υποχρέωση ενημέρωσης για το κόστος της πίστωσης εκτός των τόκων ή για τη μέθοδο υπολογισμού του.

42 Διαπιστώνεται, συνεπώς, ότι η οδηγία 2008/48 δεν προβλέπει καμία εναρμονισμένη διάταξη που να αφορά το «κόστος της πίστωσης εκτός των τόκων» ή τον τρόπο με τον οποίο αυτό πρέπει να υπολογίζεται.

43 Καίτοι η οδηγία 2008/48 εναρμονίζει μόνον ορισμένες πτυχές των κανόνων των κρατών μελών που διέπουν τις συμβάσεις πίστωσης με τους καταναλωτές, από την αιτιολογική σκέψη 44 της οδηγίας αυτής προκύπτει ότι, για να εξασφαλισθούν η διαφάνεια και η σταθερότητα της αγοράς και έως ότου υπάρξει περαιτέρω εναρμόνιση, τα κράτη μέλη θα πρέπει να εξασφαλίσουν τη θέσπιση κατάλληλων μέτρων για τη ρύθμιση ή την εποπτεία των πιστωτικών φορέων (πρβλ. απόφαση της 6ης Ιουνίου 2019, Schyns, C-58/18, EU:C:2019:467, σκέψη 44). Πρέπει, εντούτοις, να διασφαλίσουν ότι τα μέτρα αυτά δεν παραβιάζουν τους κανόνες που έχουν εναρμονιστεί με την οδηγία 2008/48.

44 Συναφώς υπενθυμίζεται ότι η οδηγία 2008/48 θεσπίσθηκε με τον διττό σκοπό της διασφάλισης υψηλού και ισοδύναμου επιπέδου προστασίας των συμφερόντων όλων των καταναλωτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της διευκόλυνσης της δημιουργίας αποτελεσματικής εσωτερικής αγοράς στον τομέα της καταναλωτικής πίστης (αποφάσεις της 5ης Σεπτεμβρίου 2019, Pohotovosť, C-331/18, EU:C:2019:665, σκέψη 41, και της 19ης Δεκεμβρίου 2019, Home Credit Slovakia, C-290/19, EU:C:2019:1130, σκέψη 28 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

45 Το άρθρο 10 της οδηγίας αυτής απαριθμεί τις πληροφορίες που πρέπει να περιλαμβάνονται στη σύμβαση με τρόπο σαφή και ευσύνοπτο. Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το άρθρο 10, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας προβαίνει σε πλήρη εναρμόνιση όσον αφορά τα στοιχεία που πρέπει να περιλαμβάνονται υποχρεωτικώς στη σύμβαση πίστωσης (απόφαση της 5ης Σεπτεμβρίου 2019, Pohotovosť, C-331/18, EU:C:2019:665, σκέψη 50).

46 Περαιτέρω, όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 38 της παρούσας αποφάσεως, κατά το άρθρο 22, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48, δεδομένου ότι η εν λόγω οδηγία περιέχει εναρμονισμένες διατάξεις, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να διατηρούν ή να εισάγουν στο εθνικό τους δίκαιο διατάξεις που παρεκκλίνουν από εκείνες που θεσπίζονται με την οδηγία αυτή.

47 Εν προκειμένω, από τα στοιχεία της ενώπιον του Δικαστηρίου δικογραφίας προκύπτει ότι οι εθνικές διατάξεις που αφορούν το κόστος της πίστωσης εκτός των τόκων θεσπίζουν απλώς ένα ανώτατο όριο και μια μέθοδο υπολογισμού του κόστους, και ορίζουν τις συνέπειες της μη τηρήσεως του εν λόγω ανώτατου ορίου. Εν πάση περιπτώσει, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 59 και 60 των προτάσεών του, στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να εξακριβώσει ότι η εθνική νομοθεσία δεν επιβάλλει πρόσθετες υποχρεώσεις πληροφόρησης.

48 Κατόπιν των προεκτεθέντων, το άρθρο 3, στοιχείο ζ', το άρθρο 10, παράγραφος 2, και το άρθρο 22, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48 έχουν την έννοια ότι δεν αποκλείουν εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει ορισμένη μέθοδο υπολογισμού του ανώτατου κόστους της πίστωσης εκτός των τόκων το οποίο μπορεί να επιβληθεί στον καταναλωτή, υπό την προϋπόθεση ότι η ρύθμιση αυτή δεν θεσπίζει πρόσθετες υποχρεώσεις πληροφόρησης όσον αφορά το κόστος της πίστωσης εκτός των τόκων, πλέον των προβλεπόμενων στο εν λόγω άρθρο 10, παράγραφος 2.

Επί του δεύτερου ερωτήματος

49 Με το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί εάν το άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/13 έχει την έννοια ότι εξαιρείται από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής συμβατική ρήτρα η οποία καθορίζει το κόστος της πίστωσης εκτός των τόκων τηρουμένου του ανώτατου ορίου που προβλέπει εθνική διάταξη, χωρίς να λαμβάνονται κατ' ανάγκην υπόψη οι όντως πραγματοποιηθείσες δαπάνες.

50 Υπενθυμίζεται συναφώς ότι το άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/13, το οποίο αφορά τις ρήτρες που απηχούν νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου, αποτελεί εξαίρεση από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας υποκείμενη, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, σε δύο προϋποθέσεις. Αφενός, η συμβατική ρήτρα πρέπει να απηχεί νομοθετική ή κανονιστική διάταξη και, αφετέρου, η διάταξη αυτή πρέπει να είναι αναγκαστικού δικαίου (αποφάσεις της 7ης Νοεμβρίου 2019, Kanyeba κ.λπ., C-349/18 έως C-351/18, EU:C:2019:936, σκέψη 60, και της 3ης Μαρτίου 2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, σκέψη 31).

51 Προκειμένου να διαπιστωθεί εάν πληρούνται οι προϋποθέσεις αυτές, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εξακριβώσει αν η οικεία συμβατική ρήτρα απηχεί διατάξεις του εθνικού δικαίου οι οποίες εφαρμόζονται υποχρεωτικά μεταξύ των συμβαλλομένων μερών, ανεξαρτήτως της επιλογής τους, ή διατάξεις ενδοτικού δικαίου οι οποίες ως εκ τούτου εφαρμόζονται κατ' αρχήν, δηλαδή ελλείψει διαφορετικής σχετικής συμφωνίας μεταξύ των συμβαλλομένων (απόφαση της 3ης Μαρτίου 2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, σκέψη 32 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

52 Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το εθνικό δικαστήριο πρέπει να λάβει υπόψη ότι, δεδομένου ιδίως του σκοπού της εν λόγω οδηγίας, ήτοι της προστασίας των καταναλωτών έναντι καταχρηστικών ρητρών τις οποίες οι επαγγελματίες περιλαμβάνουν σε καταναλωτικές συμβάσεις, η εξαίρεση του άρθρου 1, παράγραφος 2, της ίδιας οδηγίας πρέπει να ερμηνεύεται στενώς, κατά τρόπο που να εξασφαλίζει την πρακτική αποτελεσματικότητά της (πρβλ. αποφάσεις της 10ης Σεπτεμβρίου 2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, σκέψη 77, και της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, OTP Bank και OTP Faktoring, C-51/17, EU:C:2018:750, σκέψη 54 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

53 Εν πάση περιπτώσει, υπενθυμίζεται ότι συμβατική ρήτρα η οποία περιέχεται σε σύμβαση συναπτόμενη από επαγγελματία με καταναλωτή εξαιρείται του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας αυτής μόνον εάν η εν λόγω συμβατική ρήτρα απηχεί το περιεχόμενο νομοθετικής ή κανονιστικής διατάξεως αναγκαστικού δικαίου, κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/13, ερμηνευομένου υπό το πρίσμα της δέκατης τρίτης αιτιολογικής σκέψης της οδηγίας αυτής (πρβλ. απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, σκέψη 80).

54 Η εξαίρεση αυτή δικαιολογείται από το γεγονός ότι θεμιτώς τεκμαίρεται ότι ο εθνικός νομοθέτης καθιέρωσε μια ισορροπία μεταξύ του συνόλου των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των συμβαλλομένων σε ορισμένες συμβάσεις, ισορροπία την οποία ο νομοθέτης της Ένωσης θέλησε ρητώς να διατηρήσει (αποφάσεις της 21ης Μαρτίου 2013, RWE Vertrieb, C-92/11, EU:C:2013:180, σκέψη 28, και της 3ης Απριλίου 2019, Aqua Med, C-266/18, EU:C:2019:282, σκέψη 33).

55 Το Δικαστήριο έχει καθορίσει στη νομολογία του τα κριτήρια ερμηνείας του άρθρου 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/13, αλλά εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να συναγάγει τις συγκεκριμένες συνέπειες που απορρέουν εξ αυτών.

56 Εν προκειμένω, υπό την επιφύλαξη των εξακριβώσεων στις οποίες πρέπει να προβεί συναφώς το αιτούν δικαστήριο, επισημαίνεται ότι ουδόλως προκύπτει ότι μια συμβατική ρήτρα η οποία απλώς προβλέπει την εφαρμογή ορισμένης μεθόδου για τον υπολογισμό του ανώτατου ορίου του κόστους της πίστωσης εκτός των τόκων «απηχεί», κατά κυριολεξία, την επίμαχη εθνική διάταξη (πρβλ. απόφαση της 3ης Απριλίου 2019, Aqua Med, C-266/18, EU:C:2019:282, σκέψεις 35 και 36).

57 Πράγματι, η εν λόγω διάταξη δεν φαίνεται, αυτή καθαυτή, να καθορίζει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των συμβαλλομένων μερών, αλλά περιορίζει απλώς την ελευθερία τους να καθορίζουν το κόστος της πίστωσης εκτός των τόκων πάνω από ορισμένο επίπεδο και ουδόλως εμποδίζει τον εθνικό δικαστή να ελέγξει τον ενδεχομένως καταχρηστικό χαρακτήρα ενός τέτοιου καθορισμού, ακόμη και κάτω από το ανώτατο όριο που προβλέπει ο νόμος.

58 Κατόπιν των προεκτεθέντων, το άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/13 έχει την έννοια ότι δεν εξαιρείται από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής συμβατική ρήτρα η οποία καθορίζει το κόστος της πίστωσης εκτός των τόκων τηρουμένου του ανώτατου ορίου που προβλέπει εθνική διάταξη, χωρίς να λαμβάνονται κατ' ανάγκην υπόψη οι όντως πραγματοποιηθείσες δαπάνες.

Επί των δικαστικών εξόδων

59 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) **Το άρθρο 3, στοιχείο ζ', το άρθρο 10, παράγραφος 2, και το άρθρο 22, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2008, για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης και την κατάργηση της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου, έχουν την έννοια ότι δεν αποκλείουν εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει ορισμένη μέθοδο υπολογισμού του ανώτατου κόστους της πίστωσης εκτός των τόκων το οποίο μπορεί να επιβληθεί στον καταναλωτή, υπό την προϋπόθεση ότι η ρύθμιση αυτή δεν θεσπίζει πρόσθετες υποχρεώσεις πληροφόρησης όσον αφορά το κόστος της πίστωσης εκτός των τόκων, πλέον των προβλεπόμενων στο εν λόγω άρθρο 10, παράγραφος 2.**

2) **Το άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993 σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές, έχει την έννοια ότι δεν εξαιρείται από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής συμβατική ρήτρα η οποία καθορίζει το κόστος της πίστωσης εκτός των τόκων τηρουμένου του ανώτατου ορίου που προβλέπει εθνική διάταξη, χωρίς να λαμβάνονται κατ' ανάγκην υπόψη οι όντως πραγματοποιηθείσες δαπάνες.**

(υπογραφές)